

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Seadusliku sisse- rände roll demograafiliste väljakutsete kontekstis” (ettevalmistav arvamus)

(2011/C 48/03)

Raportöör: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

16. veebruari 2010. aasta kirjas ja kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 304 palus asepea- minister ning rände ja varjupaigapoliitika eest vastutav tööhõive- ja võrdsete võimaluste minister Joëlle Milquet Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel tulevase eesistujariigi Belgia nimel koostada ettevalmistav arvamus teemal

„Seadusliku sisse- rände roll demograafiliste väljakutsete kontekstis”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.-16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 115, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused

1.1 Komitee on seisukohal, et tänapäeva demograafiliste väljakutsetega tegelemine eeldab terviklikku lähenemisviisi, võttes arvesse mitmeid majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi aspekte. Seaduslik sisse- rände on osa ELi vastusest praegusele demograafilisele olukorrale.

1.2 Euroopa kodanike liikuvus ELi sees on väike ning väiksem kui kolmandate riikide kodanike sisse- rände. Komitee leiab, et tuleb eemaldada takistused ja lihtsustada Euroopa tööta- jate liikuvust ELi sees.

1.3 Komitee toetab Euroopa 2020. aasta tegevuskava, et 20–64aastaste tööhõive suureneks 75 %ni naiste ja eakate tööta- jate suurema osaluse ja sisse- rändajate parema integreerimise kaudu tööturule.

1.4 Ühine sisse- rändepoliitika peaks sisaldama strateegilist lähenemisviisi, milles järgitakse keskpikka ja pikaajalist tuleviku- visiooni, võttes arvesse selliseid aspekte nagu demograafiline olukord, tööturu arengud, integratsioon, kultuuriline mitmekes- sus, põhiõigused, võrdne kohtlemine, mittediskrimineerimine ja koostöö päritoluriikidega.

1.5 Uute sisse- rändajate vastuvõtmise otsuse teeb iga liikmes- riik ise. Euroopa Liit saab ühist poliitikat ja suures ulatuses ühtlustatud õigusakte kasutades luua märkimisväärsed lisaväär- tust.

1.6 Hoolimata mõnedest riikidevahelistest erinevustest peavad ELi ja liikmesriikide käsutuses olema avatud õigusaktid,

mis võimaldavad tööjõu sisse- rännet seaduslike ja selgete kanalite kaudu nii kõrget kui ka madalamat kvalifikatsiooni nõudvate tööde puhul.

1.7 Komitee leiab, et demograafilisi väljakutseid arvestades tuleb kehtivaid direktiive muuta ja koostada uued õigusaktid.

1.8 Lissaboni lepingu vastuvõtmisel jõustus põhiõiguste harta, mis lihtsustab ELi jaoks tasakaalustatuma lähenemisviisi vastuvõtmist sisse- rännet käsitlevatele õigusaktidele ja suurema austuse ülesnäitamist inimõiguste vastu.

1.9 Praegu võib Euroopas siiski märgata sallimatuse, rassismi ja ksenofoobia suurenemist sisse- rändajate ja vähemuste vastu. Sellise käitumise vältimiseks peavad poliitikud, ühiskonna liidrid ja meedia tegutsema väga vastutustundlikult ning suure poliiti- lise ja sotsiaalse eeskujuna. ELi asutused peavad otsustavalt tegutsema ning kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad aktiivselt tõkestama kõnealuseid ideoloogiaid ja käitumisviise.

1.10 Sisse- rännet käsitlevates Euroopa õigusaktides tuleb tagada võrdne kohtlemine, mis põhineb mittediskrimineerimise põhimõttel.

1.11 Koostöö päritoluriikidega ei peaks põhinema ainult ebaseadusliku rände vastasel võitlusel, tagasipöördumisel ja piiri- kontrollidel. Selles valdkonna kokkulepetes tuleks arvestada kõikide osapoolte huvidega: sisse- rändajate huvidega, et tagada nende põhiõigused; päritoluriikide huvidega, et väljaränne tooks kasu nende riikide majandus- ja sotsiaalarengule, ning Euroopa vastuvõtvate kogukondade huvidega.

1.12 Ühine sisserändepoliitika peab hõlmama integratsiooni, mis on vastastikuse kohanemise kahesuunaline sotsiaalne protsess, mille osapooled on sisserändajad ja vastuvõttev ühiskond ning mida tuleb toetada hea juhtimisega Euroopa Liidu, riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil. Ühine Euroopa eesmärk pakub suurt lisaväärtust, sest see seob integratsiooni aluslepingus sätestatud väärtuste ja põhimõtete, võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõttega, põhiõiguste harta, Euroopa inimõiguste konventsiooni ja Euroopa 2020. aasta tegevuskavaga.

1.13 Komitee teeb komisjonile ettepaneku taotleda komiteelt ettevalmistava arvamuse koostamist Euroopa dialoogifoorumi loomise otstarbekuse kohta tööjõu sisserände juhtimiseks.

2. Euroopa Liidu rahvastik

2.1 ELi elanike arv läheneb **500 miljonile** ⁽¹⁾. Viimase kümne aasta jooksul on valitsenud kasvav trend ja rahvaarv on suurenenud üle 18 miljoni inimese ⁽²⁾ võrra

2.2 Riikide vahel on siiski suured erinevused. Mitmetes riikides on rahvaarv vähenenud, eriti Ungaris, Poolas, Bulgaarias ja Rumeenias, samal ajal kui ülejäänud liikmesriikides on rahvaarv jäänud samaks või suurenenud, eeskätt Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias ja Ühendkuningriigis. Teatavates liikmesriikides on ka näha märkimisväärsed piirkondlikke erinevusi.

2.3 Rahvaarvu **loomulik kasv** on toonud ELi veidi üle kolme miljoni uue elaniku ⁽³⁾. Loomuliku kasvu absoluutmäär on olnud kõige kõrgem sellistes riikides nagu Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Hispaania ja Madalmaad, kuigi positiivset määra on registreeritud ka teistes riikides. Rahvaarvu loomuliku muutumise kõige suurem negatiivne määr on olnud Saksamaal, Bulgaarias, Rumeenias ja Ungaris.

2.4 **Euroopa rahvastik vananeb**. Alla 15aastaste inimeste protsent langes 17,7 %-lt 1998. aastal 15,7 %-ni 2008. aastal.

2.5 Üle 65aastaste inimeste protsent kasvas 15,3 %-lt 1998. aastal 17 %-ni 2008. aastal. Kõnealune protsent on natuke vähenenud Iirimaa ja Luksemburgis, samal ajal kui Saksamaal ja Itaalias läheneb see 20 %-le ning on Kreekas üle 18,5 %.

2.6 **Ülalpeetavate eakate osakaal** ⁽⁴⁾ on jäänud ELis viimase kümne aasta jooksul enam-vähem samaks, vähenedes 49,2 %-lt

1998. aastal 48,6 %-le 2008. aastal. Taanis, Saksamaal, Kreekas, Itaalias ja Madalmaades on nende osakaal viimastel aastatel suurenenud; Prantsusmaal ja Soomes on see püsinud stabiilsena ning teistes ELi riikides langenud, eelkõige nendes, kus laste ja noorte osakaal on kõige rohkem vähenenud.

2.7 **Üldine sündimuse määr** ⁽⁵⁾ oli 2006. aastal 1,53 last naise kohta. Aastatel 1999–2008 suurenes see määr kõikides ELi riikides. Paljudes liikmesriikides jääb see alla 1,5 lapse naise kohta. Ainult Prantsusmaal läheneb sündimuse määr kahele lapsele naise kohta.

2.8 **Oodatav eluiga** sünnimomendil Euroopa rahvastiku puhul **suureneb**, naiste keskmine eluiga on 82 aastat ja meestel 76 aastat.

2.9 **Vastsündinute suremus** ⁽⁶⁾ **väheneb** enamikes liikmesriikides ja moodustas 2006. aastal alla viie surma iga 1 000 elussünni kohta kogu ELis.

3. Ränne Euroopa Liidus

3.1 Euroopa on väikese osa rahvusvaheliste rändevoogude sihtkoht ja sisserände taustaga inimesed kuuluvad juba aastaid Euroopa rahvastiku hulka.

3.2 Lissaboni lepingus ja seetõttu ka komitee arvamustes viidatakse sisserändest rääkides kolmandate riikide kodanikele.

3.3 Sisseränne on ELi rahvastiku kasvamise peamine põhjus aastatel 1999–2008. Rändesaldo tulemusel on ELi rahvastiku hulka lisandunud peaaegu 15 miljonit inimest ⁽⁷⁾. See on negatiivne ainult Bulgaarias, Lätis, Leedus, Poolas ja Rumeenias. Mõnedes liikmesriikides on kasv olnud väike, kuid suuremat rändesaldot võib täheldada Saksamaal, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias ja Ühendkuningriigis. Ajavahemikul 1999–2008 oli **rändesaldo enamikus liikmesriikides positiivne**, erandid oli Bulgaaria (- 215 600), Läti (- 24 700), Leedu (- 88 100), Poola (- 566 100) ja Rumeenia (- 594 700).

3.4 **Rändevood suurendavad ELi rahvaarvu**. Rahvastiku juurdekasvu suurenemine on viimase kümne aasta jooksul tingitud 80 % ulatuses sisserändest.

⁽¹⁾ Eurostati esialgsed andmed 1. jaanuari 2009. aasta seisuga.

⁽²⁾ Arvutatud Eurostati 1999.–2009. aasta andmete alusel iga aasta 1. jaanuari seisuga.

⁽³⁾ Arvutatud Eurostati 1999.–2008. aasta andmete alusel (sündidest on lahutatud surmad).

⁽⁴⁾ Määratletud alla 15aastaste ja üle 65aastaste elanike arvu ja 15–64aastaste elanike arvu suhtena.

⁽⁵⁾ Keskmine laste arv naise kohta aastas, mis on saadud sündimuse määrade liitmisel vanuse kaupa.

⁽⁶⁾ Vastsündinute suremus näitab vastsündinute surmasid kuni ühe aasta vanuseni.

⁽⁷⁾ Arvutatud järgmise võrrandi alusel: rändesaldo = rahvaarv 2009. aastal – rahvaarv 1999. aastal – loomuliku kasvu määr ajavahemikul 1999–2008.

3.5 Mõnes ELi riigis (Itaalia, Malta, Austria ja Portugal) oli rändesaldo võrdne üle 4 %ga kõnealuse perioodi keskmisest rahvaarvust, samal ajal kui teistes riikides ületas see 10 % (Küpros (11,64 %), Hispaania (12,62 %), Iirimaa (10,66 %) ja Luksemburg (11,08 %)). Teisalt väheneb rahvaarv rändesaldo tõttu alates 0,75 % Läti rahvastikust 2,6 %ni Rumeenia rahvastikust.

3.6 2008. aastal jõudis välismaalaste arv (sh ELi ja kolmandate riikide kodanikud) ligikaudu 31 miljonini. Saksamaa on riik, kus välismaalastest elanike arv on kõige suurem (üle seitsme miljoni), järgneb Hispaania (5,3 miljonit), Ühendkuningriik (4 miljonit), Prantsusmaa (3,7 miljonit) ja Itaalia (3,4 miljonit); kõikides kõnealustes riikides, välja arvatud Saksamaa, suurenes see näitaja 2009. aastal. Kreekas ja Belgias on üle ühe miljoni välismaalase, samal ajal kui Iirimaa, Madalmaades, Austrias ja Rootsis on neid üle poole miljoni.

3.7 2009. aasta neljandas kvartalis ⁽⁸⁾ elas **teistes liikmesriikides ligikaudu 11 miljonit ELi kodanikku**. Nendest 2,5 miljonit elas Saksamaal, 1,8 miljonit Ühendkuningriigis, 1,6 miljonit Hispaanias, 1,2 miljonit Prantsusmaal ja 1,1 miljonit Itaalias. Veidi väiksemad olid näitajad Belgias (642 900), Iirimaa (350 500), Luksemburgis (191 000), Austrias (322 200), Madalmaades (272 100), Kreekas (142 500) ja Rootsis (185 700).

3.8 2005. aasta neljandast kvartalist alates on teises ELi liikmesriigis elavate ELi kodanike arv suurenenud üle 2,7 miljoni, kõnealuste ELi-siseste liikumiste kõige populaarsemad sihtkohad on Itaalia, Ühendkuningriik ja Hispaania, kokku üle 1,7 miljoni inimese.

3.9 2009. aastal **vähenes** välismaalaste arvu suurenemine tasemele alla miljoni inimese, mis sarnaneb 2006. aasta tasemele.

4. Euroopa Liidu rahvastiku tulevik

4.1 Eurostati demograafiliste prognooside kohaselt jääb **ELi rahvaarv 2018. aastal vahemikku 495–511 miljonit inimest**; erinevus tuleneb rände esinemisest või puudumisest järgmistel aastatel.

4.2 **Kolmandate riikide kodanike sisserännet arvesse võttes prognoositakse ELi rahvaarvuks 2020. aastal 514 miljonit, mis kasvab 2030. aastaks 520 miljonini**. Nimetatud prognoos põhineb hüpoteetilisel aastasel rändesaldol, mis jääb veidi alla 1,5 miljoni inimese.

4.3 **Seetõttu prognoositakse, et 2020. aastal moodustab rahvastiku juurdekasv, mis hõlmab ka rännet, 14 miljonit**.

Neist inimestest 5,3 miljonit elab Hispaanias, 4 miljonit Ühendkuningriigis, 1,4 miljonit Itaalias, 1,3 miljonit Prantsusmaal, ligi 1 miljon Iirimaa, ligikaudu 500 000 Rootsis ja Belgias ning veidi alla 500 000 Portugalis. Vastupidi rahvaarv tõenäoliselt väheneb üle 660 000 inimese võrra Rumeenias, 530 000 inimese võrra Saksamaal ja 419 000 inimese võrra Bulgaarias, samal ajal kui Poolas, Ungaris, Leedus ja Lätis väheneb rahvaarv tõenäoliselt üle 100 000 inimese võrra.

4.4 2020. aastal on ELis tõenäoliselt 845 000 võrra rohkem 0–14aastaseid kui 2008. aastal, 2,8 miljonit vähem 15–64aastaseid ja ligikaudu 18,1 miljonit rohkem üle 65 aasta vanuseid inimesi. Lisaks väheneb 20–59aastaste arv 4,7 miljoni võrra. ELi rahvaarvu prognoositav kasv lähtub seega peamiselt üle 65 aasta vanustest elanikest, mille tulemus on **kiirem demograafiline vananemine**, kusjuures kõnealune vanuserühm moodustab 20 % rahvastikust.

5. Euroopa Liidu tööturg

5.1 Tööturgude demograafilist muutujat tuleks hinnata koos teiste majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste muutujatega, mida käesolevas arvamuses ei käsitleta.

5.2 Ajavahemikul 1998–2008 suurenes tööeas elanike arv 12,1 miljoni võrra, kellest veidi alla 12 miljoni olid vanuses 20–59 aastat.

5.3 2009. aastal oli ELis ligikaudu 218 miljonit töötavat elanikku, 3,8 miljonit vähem kui eelneval aastal. Üle 24 miljoni inimese (11 %) töötas ajutiselt. Keskmise vanaduspensionile jäämise vanus oli 61,4.

5.4 2009. aasta neljandas kvartalis **töötas teistes liikmesriikides 5,8 miljonit ELi kodanikku**. Nendest 1,4 miljonit töötas Saksamaal, 1,1 miljonit Ühendkuningriigis, 820 000 Hispaanias, 650 000 Itaalias, 540 000 Prantsusmaal, 280 000 Belgias, 190 000 Iirimaa, 180 000 Austrias, 150 000 Madalmaades ja 125 000 Rootsis.

5.5 **Tööhõive määr suurenes** 15-liikmeslises ELis ajavahemikul 1998–2008 kõigis vanuserühmades, erinevused jäid vahemikku 1 % (15–19aastased) kuni 10 % (60–64aastased). Meeste tööhõive määr oli peaaegu muutumatu, välja arvatud 50–70aastaste vanuserühm, kus see kasvas 60–65aastaste vanuserühmas 10 %ni. Naiste tööhõive määr suurenes kõigis vanuserühmades, eelkõige 30–65aastaste seas, kõige kõrgem oli see määr (üle 10 %) 50–65aastaste naiste hulgas.

⁽⁸⁾ Vastavalt tööjõu vaatluse andmetele.

5.6 Viimastel aastatel on suurenenud märgatavalt naiste kaasamine tööturule, kuid **naiste tööhõive määr on jätkuvalt meeste tööhõive määrast madalam**.

5.7 Võimalike töötajate arv on 2020. aastal tõenäoliselt 361 miljonit inimest, kellest tegelikult ka töötab tõenäoliselt ligikaudu 238 miljonit⁽⁹⁾, alles jääb 123 miljonit töökohata inimest. See annaks tulemuseks tööhõive määra 74,2 % 20–64aastaste seas, mis jääb demograafilises struktuuris toimunud muutuste tõttu veidi alla 2008. aasta määra.

5.8 Töötuse määrasid arvesse võttes⁽¹⁰⁾ töötab 2020. aastal tõenäoliselt 221,5 miljonit inimest, mis tähendaks 69,3 % suurust tööhõive määra 20–64aastaste seas.

5.9 Euroopa 2020. aasta tegevuskavas⁽¹¹⁾ tehakse ettepanek 20–64aastaste tööhõive suurendamiseks 75 %ni naiste ja eakate töötajate suurema osaluse ja sisse- ja väljarändajate parema integreerimise kaudu tööturule.

5.10 2020. aastal saaks tööd 17,5 miljonit inimest rohkem, kui 20–64aastaste seas saavutatakse tööhõive määr 75 %. Kõnealuses vanuserühmas oleks ilma tööta ikkagi üle 76 miljoni inimese, kuigi see näitaja hõlmaks ka inimesi, kes ei saa töötada haiguse või puude tõttu.

5.11 ELi eri liikmesriikide tööhõive määrade vahel on olulised erinevused, mis 2009. aastal ulatusid Malta vähem kui 60 % tasemelt Madalmaade kõrge, ligikaudu 80 % tasemeni ning mõnedes riikides ületas tööhõive määr juba 75 %. Järelikult võiks tööhõive määra suurenemine riikides, kus määr on madal, st alla ELi keskmise, mis katab enamikku liikmesriikidest, ja üle ELi keskmise, kuid alla 75 %, sisaldada elanike liikumist ELi piires.

5.12 Üks tööhõive määra suurenemise tegur on **rahvastiku haridustaseme tõus**. 2008. aastal oli 15–64 aasta vanuste kõrgharidusega inimeste tööhõive määr 84 %, võrreldes keskharidusega inimeste 71 %ga ja 48 %ga madalama haridustasemega inimeste seas. Kõrgharidusega inimeste tööhõive määr oli samuti selgelt üle keskmise, mis on 66 %. Haridustaseme tõstmine võiks samuti olla tootlikkuse tõstmise tegur ja aidata rahuldada kasvavat nõudlust kõrgharidusega töötajate järele.

5.13 Praeguse **majanduskriisi** ajal ei suuda tööturg pakkuda tööd kõikidele tööeas inimestele (kohalikele ja sisse- ja väljarändajatele) ning töötuse määr on ligikaudu 10 %. 2010. aasta veebruaris oli ELis **tööta** 23,01 miljonit tööeas inimest, 3,1 miljonit enam kui 2009. aastal samal ajal.

5.14 **Demograafiline vananemine kiireneb**. Kui 1960. aastate beebibuumi põlvkond pensionile jääb, väheneb ELi tööealine elanikkond ja üle 60aastaste arv suureneb kaks korda kiiremini kui enne 2007. aastat – st kaks miljonit aastas, võrreldes varasema ühe miljoniga.

5.15 Komisjoni sõnul⁽¹²⁾ on alates 2020. aastast töötajate puudus suurem, nii et Euroopa suudaks vaevalt hoida oma majandustegevuse ja tööhõivet taset ning see olukord võib kesta mitu kümnendit.

5.16 Nagu komisjoni rohelises raamatus märgiti⁽¹³⁾, muutub mõnes liikmesriigis eakate inimeste jaoks tööturul aktiivseks jäämine hõlpsamaks, sest tegelik pensionile jäämise vanus läheneb seadusejärgsele vanusele ja käimas on isegi mõned õigusreformid pensioniea nihutamiseks 65 aastast edasi.

6. Sisse- ja väljarände roll praeguses demograafilises olukorras

6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et **tänapäeva demograafiliste väljakutsetega tegelemine eeldab terviklikku lähenemisviisi, milles võetakse arvesse** mitmeid majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi aspekte. EL peaks tegelema tööhõive- ja koolituspoliitika, tööturgude täiustamise ja pensioniskeemide, töösuhete, aktiivse perepoliitikaga jne.

6.2 **Sisse- ja väljarändepoliitika on osa poliitilistest otsustest**, mida ELil on vaja selles valdkonnas vastu võtta.

6.3 Komitee tõstab esile Felipe Gonzálezi juhitava analüüsi- rühma järeldusi; kõnealune rühm koostas dokumendi „**Euroopa-projekt 2030**”⁽¹⁴⁾, milles märgitakse, et „Euroopa Liidu demograafilisi probleeme saab lahendada üksnes kahe teineteist täiendava meetme abil: tööturul osalemise määra suurendamine; ning tasakaalustatud, õiglase ja ennetava sisse- ja väljarändepoliitika elluviimine.” „Siiski on sisse- ja väljarändajate arvult kujunev tööjõud üheks osaks lahenduses probleemile, et tulevikus on Euroopas puudu tööjõust ja kvalifikatsioonist, ning EL peab välja töötama proaktiivse lähenemisviisi sisse- ja väljarände suhtes.”

⁽⁹⁾ Hinnang põhineb keskmistel tööhõive määradel 2007. aasta neljandas kvartalis ja 2008. aasta esimeses kvartalis.

⁽¹⁰⁾ Vt allmärkust 9.

⁽¹¹⁾ KOM(2010) 2020 lõplik.

⁽¹²⁾ KOM(2009) 674 lõplik.

⁽¹³⁾ KOM(2010) 365 lõplik.

⁽¹⁴⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/et_web.pdf

6.4 Komitee on vastu võtnud mitu arvamust, milles julgustatakse ELi välja töötama ühine sisse- ja väljastajate poliitika, et inimestel oleks võimalik rännata Euroopasse seaduslikke ja läbipaistvaid menetlusi kasutades.

6.5 Euroopa on osade rahvusvaheliste rändevoogude sihtkoht, sest Euroopa suhteline jõukus ja poliitiline stabiilsus muudavad selle osade sisse- ja väljastajate arvates ligiõmbavaks võimaluste otsimise kohaks.

6.6 EL peab arvestama, et paljud sisse- ja väljastajad on väga **ettevõtlikud**: nad asutavad Euroopas ettevõtteid ja aitavad luua uusi töökohti.

6.7 **ELi sisene liikuvus töö leidmise eesmärgil on sisse- ja väljastajate vahel suurem.** Viimastel aastatel on poolakad ja rumeenlased olnud kõige aktiivsemad liikumisvabaduse kasutamisel ELi piires. Komitee on arvamusel, et EL peaks edendama ja soodustama Euroopa kodanike tööalast liikuvust ja sellest lähtuvalt tuleks tugevdada EURESi võrgustikku. Samuti tuleks tunnustada akadeemilisi ja kutsekvalifikatsioone.

7. Ühine sisse- ja väljastajate poliitika

7.1 **Ühise sisse- ja väljastajate poliitika välja töötamine on osutunud äärmiselt keeruliseks.** Koostöö ebaseadusliku sisse- ja väljastajate vahelise vastases võitluses on paranenud, kolmandate riikidega on sõlmitud mõned lepingud ja välja on töötatud Euroopa lähenemisviis integratsioonile, kuid uute majanduslikel põhjustel sisse- ja väljastajate vastuvõtmist käsitlevate õigusaktide, riiki sisenemise ja elamistingimuste ning sisse- ja väljastajate õiguste osas on tehtud vähe edusamme.

7.2 Ühise sisse- ja väljastajate poliitika kujundamisel tuleb arvestada, et igal liikmesriigil on oma eripära (tööturg, õigussüsteem, ajaloolised seosed kolmandate riikidega jne).

7.3 Ühised vastuvõtmist käsitlevad õigusaktid töötatakse välja mitmete direktiivide kaudu, mis hõlmavad sisse- ja väljastajate tööhõive erinevaid valdkondi.

7.4 Euroopa ettevõtted soovivad parandada kõrge kvalifikatsiooniga võõrtöötajate rahvusvahelist töölevõtmist. Seda silmas pidades võttis EL vastu sinise kaardi direktiivi⁽¹⁵⁾, mida komitee toetas, olles teinud mõned muudatusettepanekud.

7.5 Siiski puuduvad ühised õigusaktid muud tüüpi töö kohta, vaatamata tõsiasjale, et tulevikus võtab EL vastu palju võõrtöo-

tajaid, kes töötavad keskmist ja madalat kvalifikatsiooni nõudvatel töökohtadel.

7.6 Stockholmi programmi jaoks kaastööd tehes tegi Euroopa Komisjon ettepaneku luua Euroopa tööalase rände platvorm, kus osaleksid sotsiaalpartnerid, kuid nõukogu lükkas selle ettepaneku tagasi. **Komitee soovib, et komisjon konsulteeriks temaga kõnealuse platvormi loomise otstarbekuse osas.**

8. Õigusaktid

8.1 Viimase kahe aasta jooksul on EL arutanud komisjoni ettepanekut sisse- ja väljastajate õiguste **raamdirektiivi** kohta⁽¹⁶⁾, milles on sätestatud ka ühtne menetlus. Komitee peab kõnealuse direktiivi vastuvõtmist Belgia eesistumise ajal äärmiselt oluliseks.

8.2 Komisjon võttis 13. juulil vastu **kaks uut õigusakti ettepanekut**: ühe hooajaliste võõrtöötajate kohta⁽¹⁷⁾ ja teise muusse liikmesriiki ajutiselt liikuvate võõrtöötajate kohta⁽¹⁸⁾. Komitee uurib nende ettepanekute käsitlust ja koostab nende kohta arvamused.

8.3 **Perekonna taasühinemise õigust käsitleva direktiivi 2003/86/EÜ** minimalistlik iseloom annab mõnede liikmesriikide seadustes võimaluse perekonna taasühinemise õigust täielikult mitte kindlustada. Kõnealust direktiivi tuleks muuta, et seaduslikult üks aasta riigis elanud sisse- ja väljastajad saaksid taotleda ametivõimudelt perekonna taasühinemist, et kasutada oma põhiõigust perekonnavalule. Komitee arvab ka, et taasühinenud abikaasad või elukaaslased ja seaduslikus eas noored peaksid saama omandada tööloa. Komisjon esitab oktoobris selle kohta roheline raamatu.

8.4 **Õppurite direktiiv**⁽¹⁹⁾ on olnud jõus mitu aastat. Komitee arvamusel peaks direktiivis osutatud liiki elamisloa omavatel inimestel olema elamisloa kehtivuse läbi saamisel võimalus taotleda tööloa kiirmenetluse korras ning eelmist elamisloa pikendada. Komisjon koostab 2011. aastal kõnealuse menetluse kohta aruande.

8.5 Samuti kehtib **teadlaste direktiiv**⁽²⁰⁾. Komitee arvates tuleks kasutusele võtta kiirmenetlus, et kõnealused inimesed saaksid pärast teadusprojekti lõpuleviimist omandada sinise kaardi, mis annab neile õiguse töötada. Komisjon koostab 2012. aastal kõnealuse menetluse kohta aruande.

⁽¹⁶⁾ KOM(2007) 638 lõplik.

⁽¹⁷⁾ KOM(2010) 379 lõplik.

⁽¹⁸⁾ KOM(2010) 378 lõplik.

⁽¹⁹⁾ Nõukogu direktiiv 2004/114/EÜ.

⁽²⁰⁾ Nõukogu direktiiv 2005/71/EÜ.

⁽¹⁵⁾ Nõukogu 25. mai 2009. aasta direktiiv 2009/50/EÜ kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta.

8.6 Lahendamist vajab üks suurimatest paljude sisserändajate ja Euroopa ettevõtete probleemidest – **akadeemiliste ja kutse-kvalifikatsioonide tunnustamine**.

8.7 Komitee on arvamisel, et selleks et tagada suures osas sisserände seaduslikkus ja läbipaistvus, tuleks sisserändajate vastuvõtmist käsitlevates õigusaktides arvesse võtta ka mikro-ettevõtetes ja perekondades tehtavat tööd. Teises arvamuses ⁽²¹⁾ tegi komitee seetõttu ettepaneku kasutada **ajutist** kuuekuulist **sisenemis- ja elamisloa töötamise eesmärgil**.

8.8 EL peab põhiõiguste hartaga arvestades tagama kõikidele inimestele **inimõiguste kaitse** Euroopa Liidu ja liikmesriikide õigusaktide kaudu.

8.9 **Inimõigused on universaalsed**, tühistamatud ja kaitsevad kõiki inimesi, olenemata nende olukorrast või õiguslikust seisundist. Komitee koostas sellest tulenevalt omaalgatusliku arvamuse ⁽²²⁾ ettepanekuga, et ELi sisserännet ja piire käsitlevas poliitikas ja õigusaktides austataks nõuetekohaselt inimõigusi.

8.10 Sisserännet käsitlevates Euroopa õigusaktides tuleb **tagada võrdne kohtlemine, mis põhineb mittediskrimineerimise põhimõttel** (põhiõiguste harta artikkel 21) ja tagada harta artikli 15 lõige 3, mille kohaselt „Kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsetele töötingimustele.”

8.11 Võrdne kohtlemine tööl puudutab töötingimusi, töötasu, töölt vabastamist, tervishoidu, tööohutust ja ametiühingusse astumise ning streikimise õigust. Sama kehtib võrdse kohtlemise kohta seoses teiste sotsiaalsete põhiõigustega, näiteks tervishoid, pensioniõigused, kaitse töötuse vastu ja kooolitus.

8.12 Komitee täheldab murelikult, et Euroopas kasvab rassism, ksenofoobia ja sallimatus. Komitee hindab Euroopa Põhiõiguste Ameti tööd.

8.13 Komitee on arvamisel, et mõned rändeprojektid on ajutised ja teatavatel juhtudel korduvad, aga kogemus näitab, et suur osa rändeprojektidest on püsivad või pikaajalised, mistõttu tuleb Euroopa poliitikas ja õigusaktides alati edendada inimõiguste austamist, sisserändajate õigusliku seisundi kindlust, integratsiooni ja perekondade taasühinemist.

8.14 EL ja liikmesriigid võiksid sõlmida päritoluriikidega lepingud **korduvrände vormi** kohta, mis soodustab sisserännet läbipaistvate menetluste kaudu. Komitee toetab **liikuvuspart-nerluse** ideed, mis on mõne päritoluriigiga loodud. Komitee teeb siiski ettepaneku, et lepingud oleksid tasakaalustatud, et need tagaksid kasu kõikidele osalistele: sisserändajatele, päritoluriikidele ja ELi liikmesriikidele.

8.15 Kui eesmärk on korduvrände süsteemi sujuv toimimine, tuleb ühenduse õigusaktides anda võimalus väga paindlikeks lühiajalisteks lubadeks koos tagasipöördumismenetlustega ja edasise töötamise tagatistega järgnevatel aastatel. See julgustab paljusid sisserändajaid kasutama seaduslikke kanaleid ja mitte jääma pärast elamisloa lõppemist ebaseaduslikult Euroopasse.

8.16 Komitee teeb ettepaneku sagedaste ajutiste, kolme kuni üheksa kuu pikkuste lubade andmiseks kolme, nelja ja viie aasta jooksul. Kõnealused menetlused nõuavad finants- ja logistilisi vahendeid ning koostööd päritoluriikide ja vastuvõtivate riikide tööandjate, asutuste ja ametiühingute vahel.

8.17 Komitee hoiatab, et korduvränne takistab sotsiaalsete sidemete loomist ja integreerumist, see ei julgusta töötajaid looma lepingulisi suhteid või astuma ametiühingutesse. See raskendab ka kooolitust.

8.18 Ajutise sisenemise eeskirjad võiksid sisaldada **kokkulep- peid kooolituse ja kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta**, sest Euroopas töötavad ajutised sisserändajad saaksid oma kvalifikatsiooni tõsta ja pärast tagasipöördumist kodumaale parandada oma töövõimalusi.

8.19 Sisserändajad, kes omavad alalist staatust vastavalt **direktiivile, mis käsitleb pikaajalisi elanikke** ⁽²³⁾, kaotavad oma õigusliku staatuse, kui nad viibivad riigist eemal 12 kuud.

8.20 Sisserändajate liikuvuse ning ettevõtete ja tööga seotud algatuste soodustamiseks päritoluriigis peaksid Euroopa sisserän- dega seotud õigusaktid võimaldama inimestel säilitada pikas perspektiivis (vähemalt kolmeks aastaks) alalise elamise õiguse ja sätestama, et tagasipöördumine ei tähenda nende töö- ja elamisloa kadumist Euroopas.

⁽²¹⁾ ELT L 80, 3.4.2002, lk 37.

⁽²²⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 29.

⁽²³⁾ Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta.

8.21 Tuleb tagada ELis omandatud **pensioniõiguste** garantiid ja seetõttu tuleb päritoluriikidega sõlmida läbirääkimiste käigus vastastikused kokkulepped, samuti ILO konventsiooni nr 157 ratifitseerimine.

8.22 Komitee teeb ettepaneku, et ELi liikmesriigid ratifitseeriks võrdtöötajaid käsitlevad ILO konventsioonid nr 97 ja 143. ELi liikmesriigid peaksid allkirjastama ka võrdtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitse rahvusvahelise konventsiooni⁽²⁴⁾ vastavalt komitee omaalgatuslikus arvamuses⁽²⁵⁾ esitatud ettepanekule.

9. Koostöö päritoluriikidega

9.1 Komitee on esitanud ettepaneku⁽²⁶⁾, et EL peaks välispoliitika raames edendama rände rahvusvahelist õigusraamistikku.

9.2 EL on praeguseks alla kirjutanud mitmetele naabruspoliitika instrumentidele ja assotsieerimisvahenditele. Komitee arvamus kohaselt tuleks nendes lepingutes konsolideerida rännet ja liikuvust käsitlevad peatükid. Esmatähtis on rakendada liikuvuse alaseid lepinguid ELi ja geograafilises lähümbruses paiknevate riikide vahel, kellega ELil on juba majandus- ja poliitilise koostöö alased sidemed.

9.3 Komitee on vastu võtnud kaks arvamust⁽²⁷⁾, milles tehakse ettepanek, et Euroopa peaks soodustama päritoluriikides majandus- ja sotsiaalset arengut.

9.4 Koolitus päritoluriigis võib lihtsustada sisseändepoliitikat ja aidata tagada sisseände juhtimise sellisel viisil, mis arvestab Euroopa ettevõtete kutseoskustega seotud vajadusi.

9.5 Komitee teeb ettepaneku, et EL sõlmiks päritoluriikidega lepinguid kutse kvalifikatsioonide tunnustamise ja päritoluriigis läbiviidava koolituse edendamiseks.

9.6 Kaaluda tuleks võimalust, et EL ja liikmesriigid rahastavad päritoluriigis koolitusprogramme ja aitab sellisel viisil kaasa ka kõrget kvaliteeti pakkuvate koolitusasutuste arengule. Kõnealuste programmide raames omandatud kvalifikatsioone tuleks käsitleda Euroopa kvalifikatsioonidena. Nende koolitusprogrammidega peaks kaasnema töö- ja elamislubade saamise kiirmenetlus.

10. Integratsioonipoliitika

10.1 Integratsioon on üks Euroopa 2020. aasta tegevuskava eesmärkidest. **Integratsioon on vastastikuse kohanemise**

⁽²⁴⁾ Vastu võetud ÜRO üldassambleel 18. detsembri 1990. aasta resolutsiooniga 45/158.

⁽²⁵⁾ ELT C 302, 7.12.2004, lk 49.

⁽²⁶⁾ ELT L 44, 16.2.2008, lk 91.

⁽²⁷⁾ ELT C 120, 16.5.2008, lk 82 ja ELT C 44, 16.2.2008, lk 91.

kahesuunaline sotsiaalne protsess, mis leiab aset üksikisikute ja inimeste rühmade vahelistes keerukates suhetes. Integratsiooniprotsessid arenevad aeglaselt sotsiaalsetes struktuurides, näiteks perekonnas, koolides ja ülikoolides, naabruskondades ja külates, töökohal, ametiühingutes, tööandjate organisatsioonides ning usulistes, kultuuri- ja spordiorganisatsioonides jne.

10.2 Euroopa Komisjoni ja komitee koostöö tulemusena moodustati **Euroopa integratsioonifoorum**, et võimaldada kodanikuühiskonnal ja sisseändajate organisatsioonidel ELi integratsioonipoliitikas kaasa rääkida.

10.3 Komitee on koostanud mitmeid integratsioonipoliitikat edendavaid arvamusi ja loonud **alalise rühma** integratsiooni edendamiseks ja suhete ülesehitamiseks kodanikuühiskonna organisatsioonide ja foorumiga.

10.4 Komitee on vastu võtnud omaalgatusliku arvamuse⁽²⁸⁾ „**Integratsioon ja sotsiaalmeetmete kava**” eesmärgiga tagada, et Euroopa 2020. aasta tegevuskavas konsolideeritakse integratsiooni eesmärk, pöörates suuremat tähelepanu sisseände sotsiaalsetele tagajärgedele, sisseändajate tööõhveolukorrale, sotsiaalsele kaasatusele, soolisele võrdsuslikkusele, vaesusele, haridusele ja koolitusele, tervishoiule, sotsiaalsele kaitsele ning diskrimineerimise vastasele võitlusele.

10.5 ELi eesistujariik Hispaania palus komiteel samuti koostada ettevalmistav aramus teemal „**Sisseännanud töötajate integreerimine**”. Nimetatud arvamuses⁽²⁹⁾ uuritakse tööõhve, võrdsete töötingimuste, võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tähtsust integratsiooni seisukohalt. See sisaldab ka soovitusi Euroopa ja liikmesriikide asutustele ning sotsiaalpartneritele.

10.6 15.–16. aprillil 2010 Zaragozas toimunud ministrite konverentsil paluti komisjonil koostada **uus integratsiooni tegevuskava**. Komitee teeb koostööd komisjoniga teabearuande koostamisel teemal „**Integratsiooni uued väljakutsed**”, milles esitatakse ettepanek, et uues tegevuskavas tuleks tugevdada sisseände taustaga inimeste kodanikuaktiivsust ja kaasata nad rohkem demokraatlikku protsessi.

10.7 Kahesuunaline lähenemisviis nõuab, et valitsused võtaksid uusi kohustusi, et riikide seadused lihtsustaksid kodakondsuse andmist seda taotlevatele sisseändajatele ja et menetlused oleksid läbipaistvad.

⁽²⁸⁾ ELT C 347, 18/12/2010, lk 19.

⁽²⁹⁾ ELT C 354, 28/12/2010, lk 16.

10.8 Komitee koostas põhiseaduse lepingu kavandanud konvendile suunatud omaalgatusliku arvamuse⁽³⁰⁾, milles kutsus üles andma Euroopa kodakondsuse pikaajalise elaniku staatusega kolmandate riikide kodanikele.

10.9 Lisaks demograafilisele väljakutsele peavad EL ja liikmesriigid tegelema teise suure poliitilise ja sotsiaalse väljakutsega – uute kodanike integreerimine, nii et neil oleksid samad õigused ja kohustused. Seetõttu tuleks liikmesriigi ja ELi kodakondsuse õiguseid kohaldada ka sisserände taustaga inimestele, kes pakuvad Euroopale suure etnilise, usulise ja kultuurilise mitmekesisuse.

11. Ebaseaduslikud sisserändajad

11.1 Komitee soovib juhtida tähelepanu sellele, et sadu tuhandeid inimesi elab ELis nõuetekohaste seaduslike dokumentidega; need on varimajanduses ja deklareerimata töökohtadel

töötavad isikud, kes on ühiskonnas nähtamatud ja kelle põhiõigusi ei austata.

11.2 Euroopa 2030. aasta analüüsirühma koostatud dokumendis märgitakse vajadust ühtlustada „ebaseaduslike sisserändajate õigused kogu ELis”. Komitee pooldab kõnealust ettepanekut.

11.3 Nagu komitee on teistes arvamustes⁽³¹⁾ soovitanud, tuleks lihtsustada ebaseaduslike sisserändajate üksikjuhtumipõhist seadustamist, võttes arvesse inimeste juurdumist tööellu ja ühiskonda ning lähtudes kohustustest, mis Euroopa Liidu Nõukogu võttis Euroopa sisserände- ja varjupaigapakti raames⁽³²⁾.

Brüssel, 15. september 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³⁰⁾ Omaalgatuslik aramus, ELT C 208, 3.9.2003, lk 76.

⁽³¹⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 16

⁽³²⁾ Euroopa Liidu Nõukogu, dokument 13440/08, 24. september 2008.